

Stav péče o zvukové kulturní dědictví v ČR

podpořeno z projektu Národní fonotéka - VISK1

Iva Horová

webinář 10.12. 2020
VISK 1

Národní technická knihovna,

Obsah přednášky

- celková situace v ČR
- výstupy
- průzkumy fondů a nosičů v ČR
- popisná metadata

zvukový nosič x zvukový dokument

„pramen, jehož informačním obsahem je zaznamenaný nebo nahraný zvuk. Konkrétním nosičem/dokumentem může být gramofonová deska“

MZK, TERMINOLOGICKÝ SLOVNÍK

"Dokument, jehož obsahem je zvukový záznam v analogové či digitální formě. Běžně se používají záznamy hudebního díla nebo mluveného textu, ale vyskytují se i záznamy zvuků, určených k použití jako zvukové efekty nebo zvuková kulisa."

TDKIV

Novodobá historie

- **2013** – spuštění portálu Virtuální národní fonotéka
- **2013-2014** – zahájení spolupráce s KISKem
- **2014** – založení Pracovní skupiny pro ochranu, digitalizaci a zpřístupňování zvukových dokumentů ČR
- **2015** – návrh **Koncepce ochrany, digitalizace a zpřístupňování zvukových dokumentů**, viz <http://goo.gl/sH5D50>
- (GÖSSEL, Gabriel, Iva HOROVÁ, Michal INDRÁK, Filip ŠÍR, Michal ŠKOPÍK a Petr ŽABIČKA)

Novodobá historie

- **od 2015** péče a ochrana zvukových dokumentů v koncepčních dokumentech
- **2016** – přestup Filipa Šíra do Národního muzea
- **2018** – Národní technická knihovna přebírá portál Virtuální národní fonotéky
- **2018-2022** – projekt NAKI Nový fonograf - vede Filip Šír

Situace v ČR - negativa

- v ČR neexistuje:
 - kompletní **evidence o domácí produkci**
 - **soupis všech institucí**, spravujících ZN
 - kompletní informace **o stavu fondů** ZN a stavu jejich zpracování
 - souborné **diskografické publikace**
 - **evidence již digitalizovaných** záznamů
 - koordinační centrum všech aktivit jednotlivých institucí
 - finanční účelová podpora státu
- nemůžeme se měřit se zahraničím (nemáme zdigitalizováno)
- ani se zapojit se do projektů (Europeana Sounds)

Situace se pomalu mění

- Státní kulturní politika - 2015 poprvé zmínka
 - dotační programy - od r. 2015
 - výuka, semináře aj. vzdělávací akce od r. 2015
- silné kontakty se zahraničím (konference, osobní....)
 - zastoupení v ÚKR od. r. 2017
- Koncepce rozvoje knihoven 2015-20 a 2020 – 25 (27)

Koncepce rozvoje knihoven 2021 – 27

Priorita č. 4

Podpora trvalého uchování a zpřístupnění tradičních textových dokumentů

Viz bod 6:

Samostatná část koncepce – ochrana zvukových dokumentů ohrožených degradací nosiče

Implementace Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2021- 2027 s výhledem do roku 2030

Vybudovat Národní zvukové centrum s cílem zajistit finanční a organizační podporu oblasti zpracování, digitalizace a ochrany zvukových dokumentů

Výstupy

I. portál Národní fonotéka

II. projekt Nový fonograf

III. publikace....

IV. vzdělávání: KISK, semináře, konference....

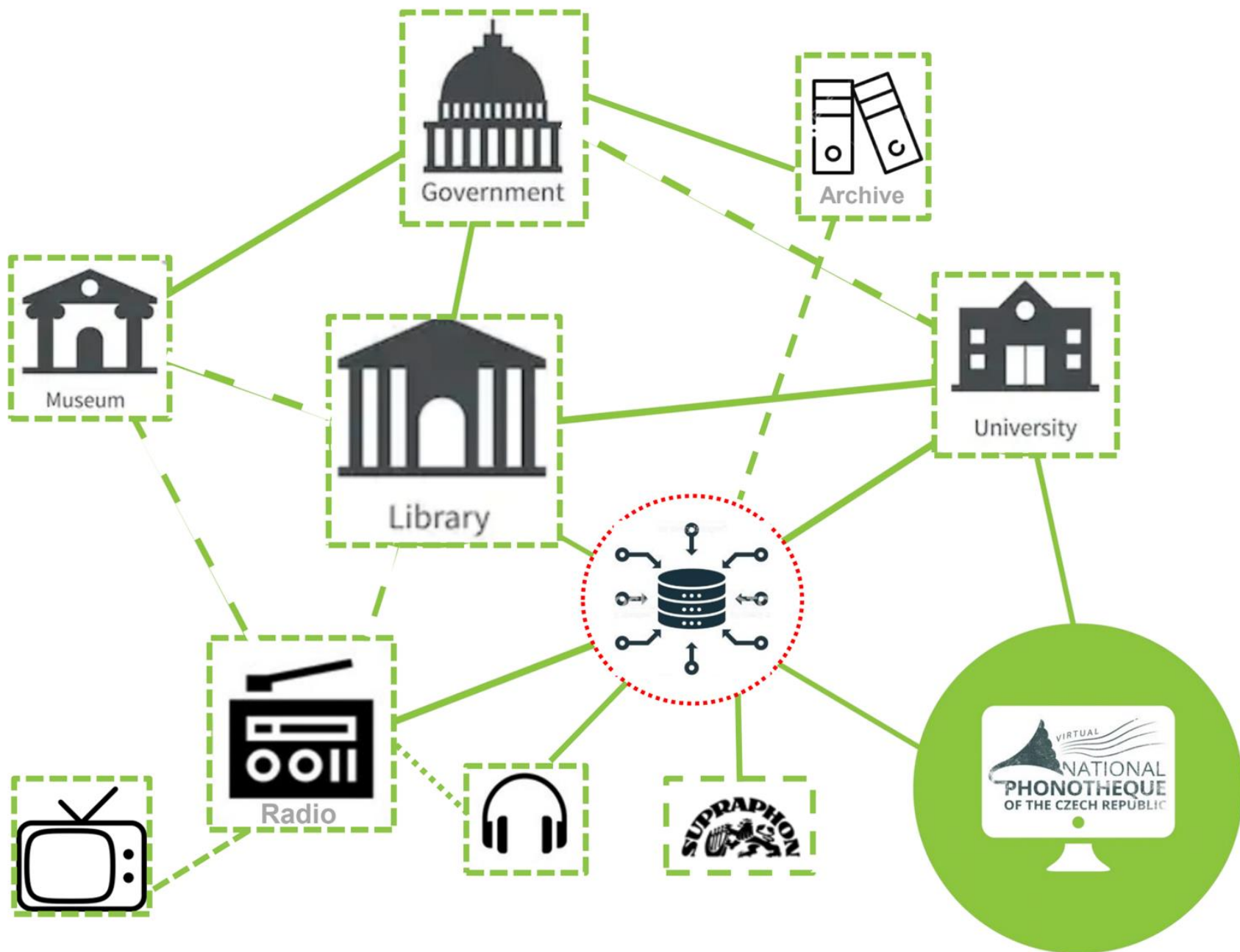
V. průzkumy

VI. špičkové digitalizační pracoviště v Národním muzeu

VII. Metodiky

I. Co je NF - pro ty, kteří ještě neznají

- **webový portál** - specializovaná databáze, poskytující informace o:
 - **existenci, lokaci a podobě** zvukových dokumentů
- **online přístupný** bez jakýchkoliv omezení
- shromažďuje také **know-how** o problematice zvukových dokumentů
- **nebuduje fyzický archiv** zvukových nosičů

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E

Národní technická knihovna
National Technical Library

210 mm

Původní vzhled vstupní stránky

Národní fonotéka v novém – od ledna 2021

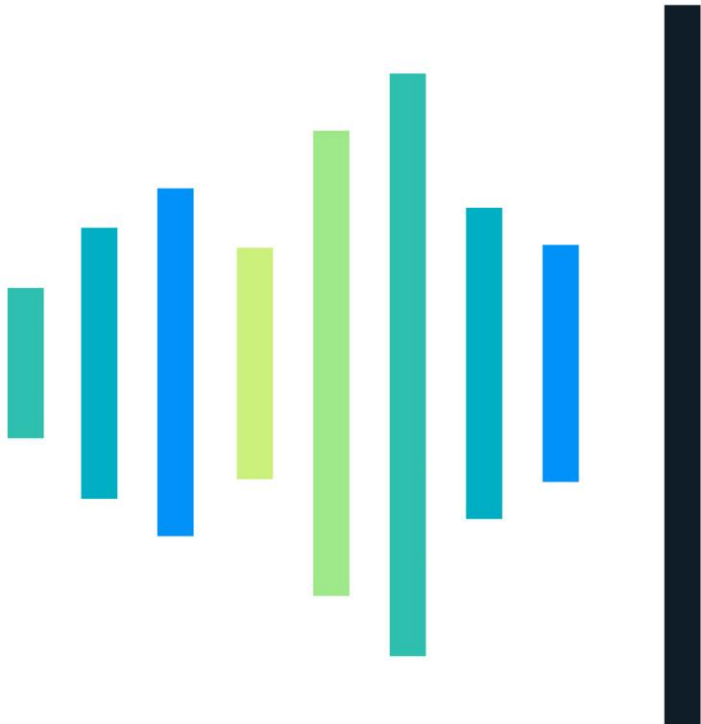
- logo – symblo zvukové vlny
- nová barevnost
- přiřazen barevný piktogramy pro každý typ nosiče
- bohatší struktura a obsah
- nové součásti:
 - Adresář,
 - Referenční báze,
 - Terminologie

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E

Národní technická knihovna
National Technical Library

210 mm

NÁRODNÍ FONOTÉKA

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E

Národní technická knihovna
National Technical Library

II. Projekt NAKI II 2018-2022

Nový fonograf: naslouchejme zvuku historie.

- Vytvoření **postupů** a **nástrojů** pro **evidenci**, **digitalizaci**, **zpřístupnění** a **dlouhodobou ochranu** **zvukových záznamů** na historických nosičích v **paměťových institucích**.

NÁRODNÍ
MUZEUM

Národní knihovna
České republiky
National Library
of the Czech Republic

KNIHOVNA
AKADEMIE VĚD ČR

NOVÝ FONOGRAF

NASLOUCHEJME ZVUKU HISTORIE

Téma a cíle projektu

- Vytvoření a ověření základních postupů v oblasti ochrany, popisu, uchovávání, digitalizace a zpřístupňování historických zvukových nosičů tj.

- ❖ fonoválčky

- ❖ šelakové desky

v souladu s mezinárodními standardy, praxí a na základě dosavadních výsledků výzkumu v této oblasti.

Nejde o digitalizaci v masovém měřítku, ale o výzkum

Základní údaje o projektu

- Na léta 2018 – 2022
- Rozpočet celkem 25 mil.
- Řešitelský tým: celkem 11 osob
- Počet všech hodnocených výstupů: celkem 22
- Výstupy - typy: metodiky, odborné články, workshopy, výukový předmět, databáze, diskografie, monografie

III. Publikace

- Český katalog nahrávek ...ESTA 1930-1946
- Gramatika etiket gramofonových desek
- Recorded Sound in Czech Lands 1900-1946
- Bohemia on Records / Krajané za velkou louží

<https://novyfonograf.cz/vystupy-projektu/publikace/>

Gramatika etiket gramofonových desek

Je prvním uceleným příspěvkem k mapování historie zvukového průmyslu na území českých zemí resp. Československé republiky.

Přináší údaje excerpované z dobového tisku, odborných publikací a firemních katalogů, poznatky získané zkoumáním fyzicky nalezených gramodesek a dalších zdrojů.

[GÖSSEL, Gabriel a Filip ŠÍR. *Gramatika etiket gramofonových desek: pomůcka pro katalogizaci historických desek z let 1900-1946*. Praha: Národní muzeum, 2016. 80 stran. ISBN 978-80-7036-517-5.](#)

IV. Vzdělávání

- potřeba nových profesionálů
- pomalé odcházení generace z 90. let
- chybělo systematické vzdělávání
- v rámci NAKI nové předměty na MU- KISK
 - Digitální kurátorství
 - Digitalizace kulturního dědictví
- semináře (tým NF).....

V. Průzkumy

- se studenty KISK od r. 2013
- zaměřeno na kraje
- archivy
- Slovensko
- zjišťování existence nosičů
- postupně další kola - upřesňování
- rozšiřování dotazů
- metodika - bakalářská práce
- muzea

Popis zvukových nosičů - vybrané okruhy

- minimální záznam - standardy NK
- specifika
- nová pole
- problémy a otázky

Popis zvukových nosičů

- rozdílný přístup k autorům hudby u vážné a populární hudby
- chybějící údaje o autorství
- u nejstarších ZD může být problém rozlišit, zda se jedná o autora či interpreta - informace nejsou tak snadno dostupné jako u novodobých nosičů
- koho zapisovat u populární hudby - pouze autory hudby nebo textu celého alba / všechny / vybírat podle úvahy katalogizátora?
- ani když jsou údaje o autorství zapsané, neznamená to, že bychom skutečně věděli o koho jde

Identifikátory

- čísla nebo kódy přidělené vydavatelem, tiskařem nebo distributorem a které sledují určité schéma té které společnosti či osoby (katalogové či matriční číslo)
- u starších typů nosičů slouží k verifikaci či identifikaci konkrétního obsahu nahrávky
- důležitý je správný zápis

Objednací číslo

- jedná se o odlišné označení nakladatelského čísla u starších typů nosičů
- ve skutečnosti objednáací číslo, pod kterým byla nahrávka umístěna do katalogů/seznamů gramodesek této značky
- podle objednáacího/katalogového čísla lze dohledat rok vydání v sekundárních zdrojích
- písmeno nebo číslo jej předcházející (prefix) či jej následující (sufix) může také označovat průměr gramodesky, cenovou, uměleckou či repertoárovou kategorii, do níž je deska zařazena

Matriční číslo

- představují “rodné číslo” každé nahrávky, z něhož lze obvykle odvodit i přesné datum natočení daného snímku
- unikátní číslo matrice, ze které byla gramofonová deska vylisována
- na jednom nosiči se může nacházet jedno nebo i dvě matriční čísla (pro každou stranu desky jedno)
- číslo může být vylisováno přímo na desce nebo vytištěné na etiketě desky
- důležitý údaj pro identifikaci gramofonové desky v rámci Virtuální národní fonotéky
- bývá doplněno prefixy a sufixy se zkratkou jména nahrávacího technika či s jeho značkou, označením pořadí natočeného snímku či symbolem označujícím elektricky pořízený snímek (trojúhelník, čtvereček..)

Některé problémy

- chybně přidělené (duplicitní) čárový kód
- různý zápis nakladatelského čísla
- chybějící identifikační číslo
- katalogová čísla byla u starší produkce ZD řazena různě, někdy i na přeskáčku, někdy byla nějaká číselná řada přeskočena – ztěžuje dataci
- u matričních a katalogových čísel může být problematické jejich správné určení
- u některých gramofonových desek může být uvedeno více čísel, než jen objednací a matriční – objevuje se i třetí tzv. přírůstkové číslo

Kde lze dohledávat informace

- novodobé dokumenty: internet (stránky interpreta, vydavatele) – většinou snadné
- rok vydání se často odvozuje z fonogramu, copyrightu nebo z roku nahrání
- starší zvukové dokumenty:
 - katalogy gramofonových firem
 - diskografie (např. IASA – international bibliography of discographies)
 - u českých může být nápomocná kniha Etiketa gramofonových desek
 - databáze s již zkatalogizovaným fondem (v případě fonoválečků např. UCSB)

Vyhledávání podle nosiče

- v různých institucích je v záznamu specifikován jinak - nejednotné – problém pro případnou databázi ZD (např. VNF)
- ani zavedení RDA, tento problém u zvukových dokumentů zcela nevyřešil
- nyní se i v rámci knihovního záznamu používá ne zcela správné řešení - nosič specifikován v poli 655 kvůli selekčnosti
- pole 3XX nejsou selekční - ani nové pole 338 - např. v případě odlišení CD od gramofonových desek - nepomohou
- různé instituce využívají pro rozlišení jednotlivých druhů dokumentů rozdílné postupy

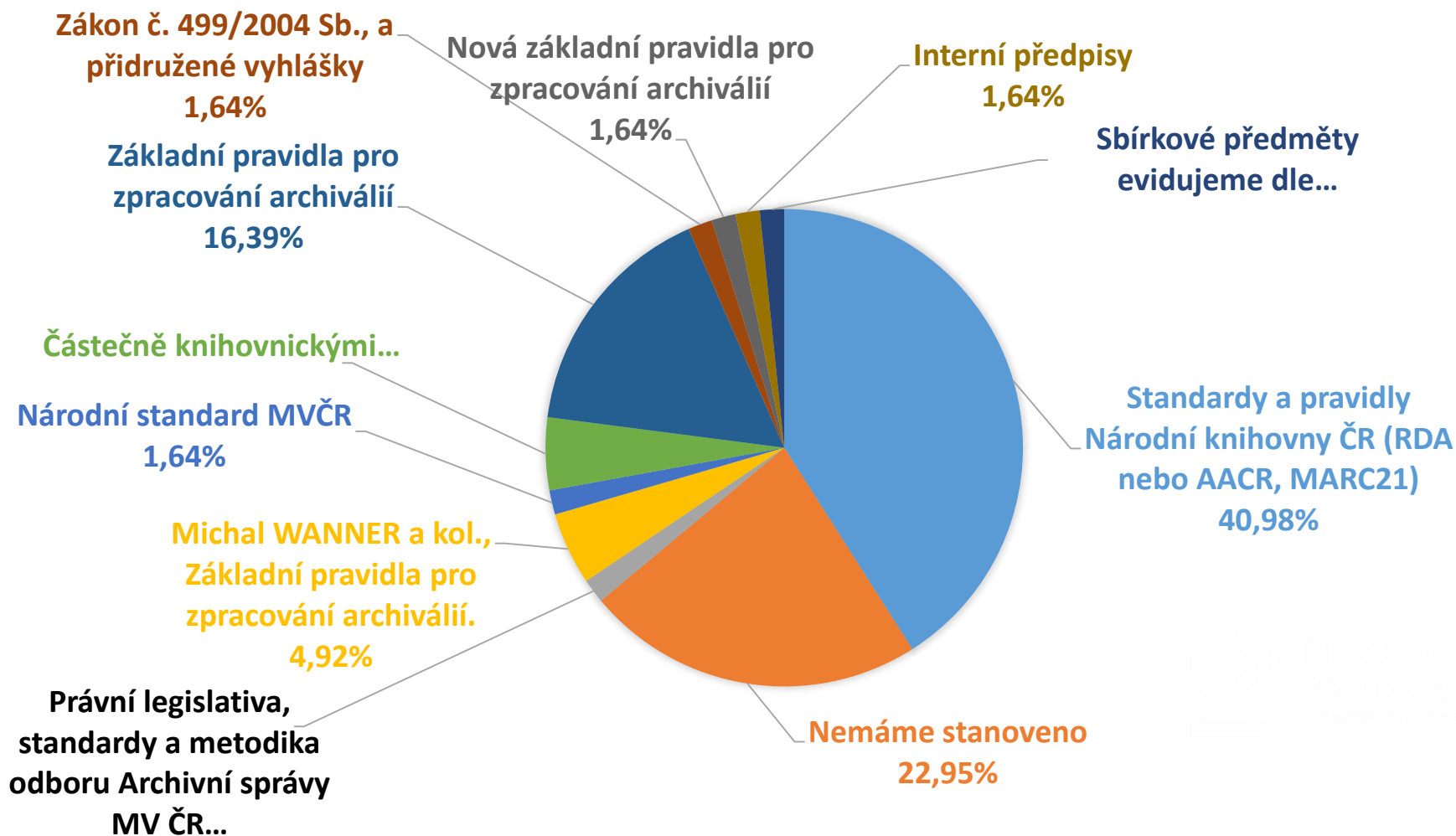
Průzkum k popisu ZN v r. 2019

- v rámci projektu Nový fonograf
- **průzkum ve všech typech** (knihovny, muzea, archivy)
- otázky ve 4 blocích:
 - obsah sbírky
 - způsob popisu
 - doplňování
 - zpřístupňování a digitalizace
- vytvoření adresáře
- příprava dotazníku
- distribuce dotazníku
- urgence

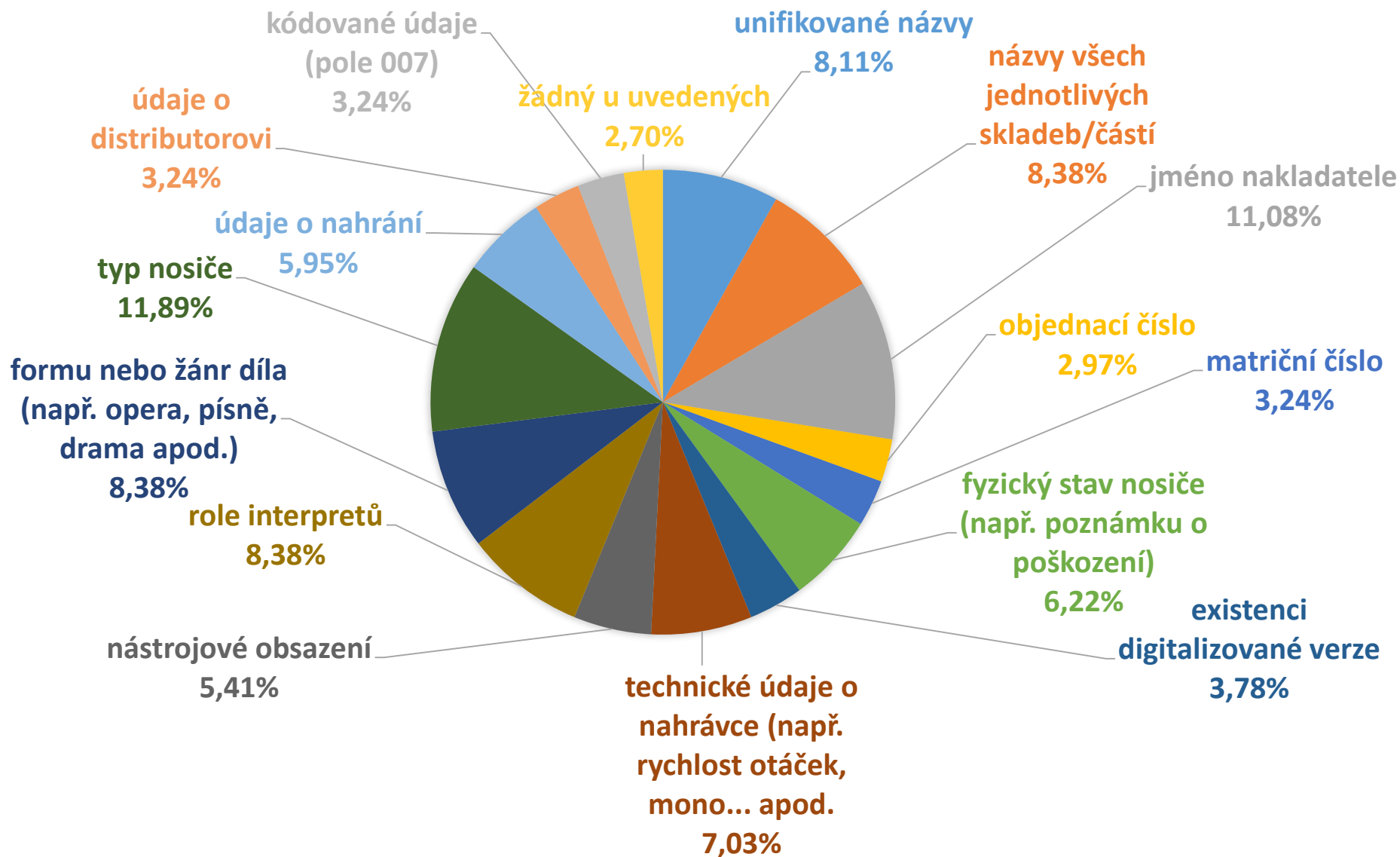
Závěry z průzkumu

- potvrzeny velké rozdíly v praxi
- potřeby a praxe se liší podle typu institucí
- bude těžké najít kompromisní návrh....
- viz některé následující výsledky

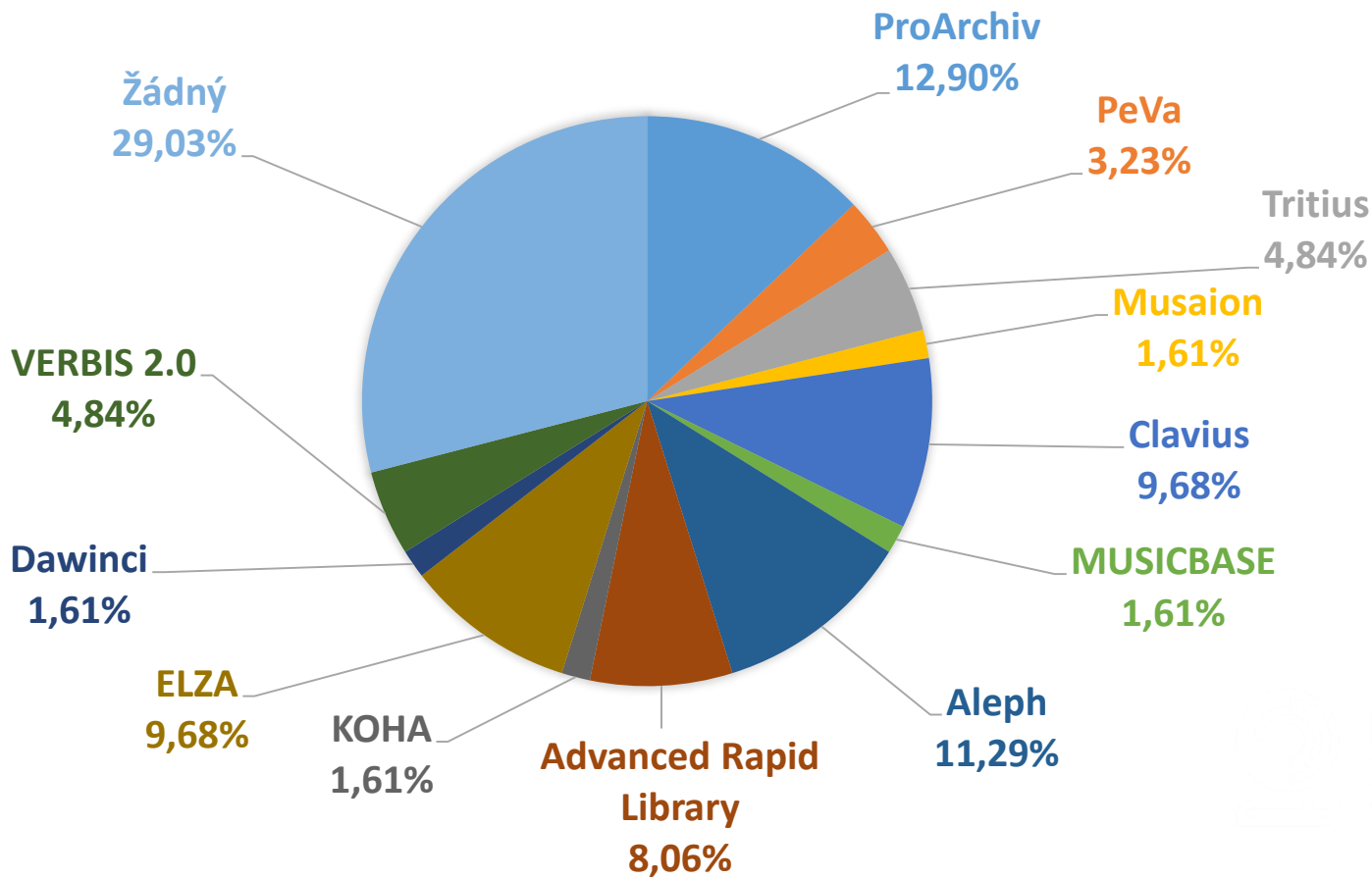
Čím se řídí e-katalogizace ve Vaší instituci

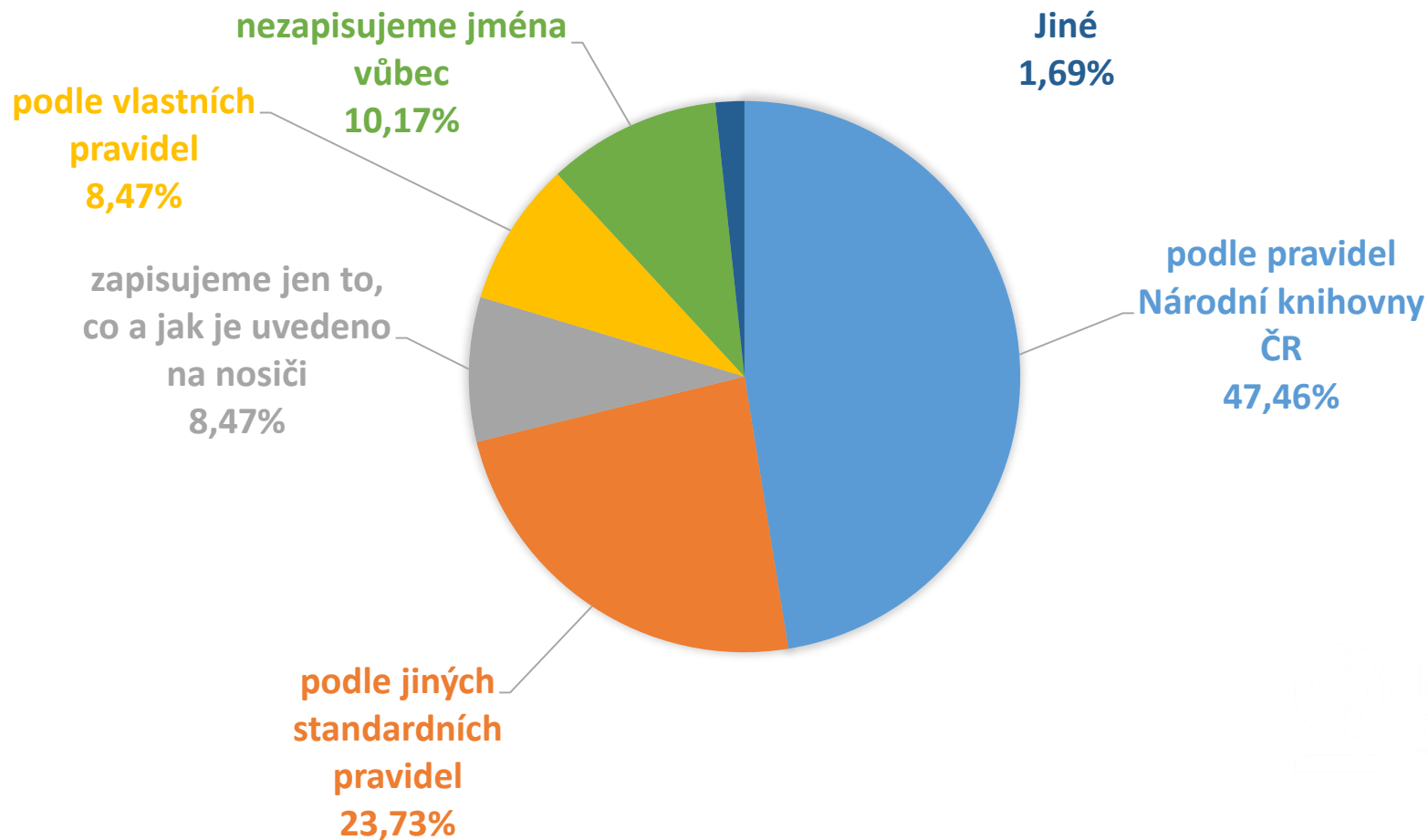
Které z těchto údajů zapisujete?

Jaký systém (software) používáte pro e-katalogizaci?

Jak zapisujete personální jména a jména korporací?

Na jaké úrovni zvukové dokumenty popisujete?

Zapojte se do ochrany zvukového kulturního dědictví!

Wax

Gramo

Magnetic

Tape

CD

File

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E

Národní technická knihovna
National Technical Library

210 mm

Děkuji za pozornost

Dotazy.....

Kontakt:

Iva Horová iva.horova@novyfonograf.cz